

A MAGYAR KÖNYVKIADÁS 25 ÉVE (1960–1985) EGY KÜLFÖLDÖN ÉLŐ KÖNYVTÁROS SZEMÉVEL

BUTTLER ERWIN

Bevezetőben egypár szót kell szólnom könyvtárosi pályámról, mert amikor hozzászólásomban a magyar könyvkiadás elmúlt 25 évéről szólok, munkám nézőpontjából teszem azt.

1961-től mostanáig – egypár éves megszakítással – New York két nagy közművelődési könyvtári rendszerében, a New York Public Library és a Queensborough Public Library idegen nyelvű részlegeiben dolgoztam. Körülbelül egyenlően elosztva, fele időt az egyik, felét a másik könyvtárnál. Bár fő feladatomban a spanyol nyelvű könyvek terén volt, mindenkor reám hárult a magyar nyelvű részleg gondozása és fejlesztése. Így egy idegen nyelvű könyvtárosa hárult egy adott nyelven a könyvek szelektálása és beszerzése, sok esetben osztályozása, és az olvasóközönség szolgálata, valamint a tájékoztatási munka a magyar nyelvi kérdésekben és a vele kapcsolatos irodalmi és kulturális témakörben.

A magyar könyvgyűjtemény nagyságához és a magyarul olvasók számához mérten átlagban évente egyszer-kétszer vásároltam új magyar könyveket, a hatvanas és hetvenes években több kisebb könyvkereskedőtől, az utóbbi években majdnem kizárólag az elsőrendű Püski-Corvin Könyvesboltban, ahol a szó szoros értelmében minden megkapható. A nagyon specializált és a műszaki szakkönyvek kivételével minden számításba jött, ami az átlag olvasóközönséget érdekelheti. Olyan központi fekvésű idegen nyelvű könyvtárban, mint a New York Public Library Donnell idegen nyelvű könyvtára, az is volt a cél, hogy a magyar könyvanyag lehetőleg híven képviselje a magyar kultúrát. Hogy ez mennyiben sikerült, azt azok fogják megítélni, akik New Yorkban járva, időt szakítanak arra, hogy meglátogassák az 53-as utcában a Rockefeller Center közelében fekvő Donnell Foreign Language könyvtárat, hogy megtekintsék annak magyar nyelvű részlegét. Úgy érzem, hogy részemre a magyar könyvvel való bensőséges kapcsolat mindig hű képet adott arról, amit úgy neveznek, hogy a magyarországi állapotok.

Az a fejlődés, amit ez alatt a huszonöt év alatt a magyar könyvkiadással kapcsolatban alkalmam volt megfigyelni, főleg összehasonlítva más nyelvű könyvkiadásokkal, amelyeket szintén közvetlenül ismerek és ami sok érdekes összehasonlításra adott alkalmat, minden túlzás nélkül rendkívülinek mondható.

Technikai szempontból – ami egy közkönyvtárban igen fontos – a könyvkötés, papírmínőség, általános külső megjelenítés, illusztráció, vagyis a grafikai munka terén a minőség javulása és fejlődése óriásinak mondható. Csak európai viszonylatban összehasonlítva, ma a magyar könyvkiadás minden kétséget kizárva a legjobbak közé tartozik. Ami a könyvek tárgyát, tartalmát illeti, csak egypár fontosabb jellegze-

tességet szeretnék megemlíteni. Magyar irodalmi művek és külföldi klasszikusok elsőrendű kiadásait, külön megemlítve a remek műfordításokat. Újabb kiadását sok, régen hiányolt, értékes régebbi műnek, főleg a regényirodalom terén. Az újabb szép-próza terén a sok érdekes és igényes társadalmi és lélektani ábrázolást szeretném kiemelni. Ezen a téren mint kritikát említeném a sokszor kissé túlzott provincializmust, ami egyébként is, külföldi szemszögből, a magyar irodalom izoláltságának, a nyelvi nehézségeken túl is, egyik fő oka. Egy másik jellegzetesség az ún. "sablonos témák" még meglévő kultiválása. Ez jellemzi azt a fajta könyvet, amit az olvasó unottan és bosszankodva tesz le, mivel a múltban unos-untalan hallotta, és ma már nem érdekli. Az újabban megjelent szociális és politikai tanulmányok, történelmi tárgyú munkák, a népi kultúra, és általában a hagyományokkal foglalkozó művek tudományos színvonalát és tárgyilagosságát nem lehet eléggé dicsérni. Ami az illusztrált műveket illeti, úgymint útikalauzok, tájismertető képeskönyvek és a változatos és nagyszámú művészeti könyvek, a reprodukciók, fényképezés stb. technikai színvonala az utóbbi években már teljesen egyenértékű a legjobb külföldi kiadásokkal.

Egy kis, és ráadásul elszigetelt nyelvterületű ország könyvkiadásának még nagyobb a fontossága a kultúra őrzésében és tolmácsolásában, mint a nagyobb és ismertebb nyelvterületű országoknak. Hogy a könyvkiadás megakadályozása és fokozatos megszüntetése mit jelent egy virágzó, mindannyiunkat közelről érintő népi kultúra elpusztításában, azt most nem kell részleteznem, mert erről a közeli tragikumról mindannyian tudunk.

A magyar könyv tolmácsoló szerepét a külföld felé a magyar kultúra üzenetének nevezném. Üzen arról a folyamatról, amelynek újabb fejlődése nagyon helyesen a minőséget tartja szem előtt. A könyvkiadás segít abban, hogy ez mind tágabb körben váljék ismertté, nemcsak a külföldön élő magyarok körében, hanem nemzetközi vonalon, világszerte mindenki előtt. Egyénileg ez az üzenet volt az, ami közel 29 év után visszahívott, és már az a pár nap, amit itt töltöttem, megerősített meggyőződésemben, hogy a magyar könyv külföldön híven tükrözi az utóbbi években a magyar nép mindennapi életében és kultúrájában bekövetkezett fejlődést.